

** (A huszázérezdek egyenruháján), hirszerint, változtatásokat tesznek. Csáko helyett kucmát, — fehér köpeny helyett pedig barnát fognak kapni. A csákok volt színt ezután tarsolyaikon fogják viselni.

** (Különös folyamodvány.) Krasznamegyében, az egyik kerületi jogszécséggel a járási szolgabíró egy izraelitát bízott meg, ki is ezen hivatalát egy hónap óta pontosan vitte. Most több román lelkesült folyamodott a főispáni helytartóhoz, hogy az izr. jegyzőt, ha ki nem keresztelekedi, mozdítsa el hivatalából.

** (Ritka vendég az alföldön.) Szabadka és Almás közt a napokban egy fiatal himszarvast vette észre barangolni. A Bácskaság sik vidékén e szokatlan vad üldözésére hat legény kapott lóra s agarakkal üldözni kezdék a vadat. Két órai hajtás után el is érték, de ekkor agancsait az üldözőknek szegyezve, oly kétségbeeséssel védte magát, hogy csak nehezen lehetett elejteni.

Nemzeti színház.

Péntek. jun. 5. Stéger fölléptével „Ernán.” Opera 4 felv. Zenéjét szerz. Verdi.

Szombat, jun. 6. „A nő-uralom.” Eredeti vigj. 3 felv. Irta Szigligeti.

Vasárnap, jun. 7. „IV. László.” Eredeti tragédia 5 felv. Irta Dobsa Lajos.

Hétfő, jun. 8. „A csacska nők.” Francia vigj. 3 felv.

Kedd jun. 9. „Lammermoori Lucia.” Opera 3 felv. Zenéje Donizettól

Szerdán, máj. 10. „Gauthier Margit”, Dráma 5 felv. Irta ifj. Dumas. — Bulyovszky Lilla asszony, a drezdai udvari színház tagja vendégjátéka, az irói segélypénztár és a jogszécségyező egylet javára. — Feljegyzésre méltó előadás. Színházunk egykori derék tagja, Bulyovszkyé, több évi távollét után ma lépett fel ismét azon deszkákon, melyek első kísérleteit látták. A fogadtatás és részvét zajoson nyilatkozott; a színház minden zugában megtelt, a koszorúknak, virágdobálásoknak, kihívásoknak vége hossza nem volt. Örvendünk, hogy ez így történt, s hogy vendégszeretünk fényes bizonyosságairól tehetünk tanúságot. — Bulyovszkyé játéka, alakja nem sokat változott; teljes mértékben bírja régi jó tulajdonait, a hatás kiszámításában még nagyobb az ügyessége, művészi biztossága, öntudata is tetemesen növekedett, magyarul még mindig igen szépen és zengzetesen beszél, bár itt-ott már némi idegenszerű hanghordozással. Szerettük volna ugyan, ha kissé magasabb röptű műben és szerepben találkozhattunk volna vele ismét először s nem az unalmas, beteges Gauthier Margitban — azonban ezt és minden más netalán észrevettünk szívesen elhallgatjuk most. Teljes elismeréssel fogadjuk nemes megemlékezését az irói segélypénztár és jogszécségyező egyletről, mely a művész nő föllépése által szép összeggel gyarapodtak. E gyönyög figyelem élénken hívja föl udvariasságunkat, s a hosszú vándorlás után hazatért művésznőnekne örömmel kiáltjuk eléje magyaros öszinteséggel: „Isten hozta” — hozzáadva, — mint a külföldi német színházakban kiabálni szokás: „Hier bleiben!” Csütörtök, jun. 11. „Robert és Bertrán.” Vig ballet 3 felv.

Budai népszínház.

Jun. 5. „Fidibusz” népszínmű 3 szakaszban írta Szigligeti.

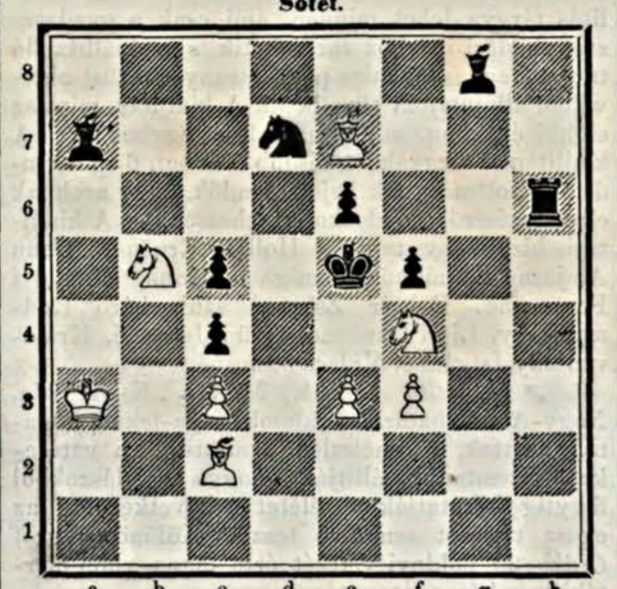
Jun. 6—9. Négyszer egymásután „Dunán apó és fia utazása” Vig operette 3 felv. Offenbachtól. E darabot közkívánatra vették elő újra, s két első előadásán csakugyan szépszámmal jelent meg a vásárra beérkezett vidéki közönség.

Jun. 10. „Álarczos menet.” Operette 1 felv. Ezt követte „Szerelmes kántor.” Eredeti operette 1 felvonásban. Zenéjét Allagától. Örülünk, hogy a sok idegen elem után végre sajátunkkal is találkozhattunk a budai színpadon. Ugy tapasztaltuk, hogy e magyar szerzemény, hatására úgy, mint helyi-kezeléssel zenéjének kedvességére épen nem áll a népszínház operette-jei háta mögött. Többször is elő lehetne venni. Vasvári Kovács pedig, a rektorok és kántorok páratlan személyesítője, jeles játéka által sokszorosan megérdemli benne a dícséretet.

Jun. 11. „Álarczos menet.” és „Férj az ajtó előtt.” Operettek 1 felvonásban.

SAKKJÁTÉK.

181. sz. f. — Lloyd Sámueltól (Amerikában). Sötét.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 176-dik számú feladvány megfajtése. (Pavittól Landyban.)

Világos. Sötét. 1. V e 7 — a 3 H c 3 — e 2 : A) 2. V a 3 — f 8 † K tetszés szerint. 3. V — d 5 : v. f d 5 : † A) 1. K e 4 — d 4 : 2. V a 3 — c 3 K d 4 — e 4 3. H d 1 — f 2 †

Helyesen fejtették meg. Vesszprémben: Fülöp József. Vácson: Niczky Pál. — Zádán: H. Nagy Lajos. Pécsen: Ritkay János. — Debreczenben: Spörber F. — Zagyva Imre. — Pesten: Csalkó György. — Fehérváron: Balke Tódor. — Egerben: Tilkoszky F. — Bognárak: Weisz Fülöp. — Felső-Pecsen: Endrődy Géza. — Sárospatakon: Roth Kálmán. — Kun-Sz. Miklóson: Bankos Károly. — Kis-Kürtősen: Csemiczky Károly.

Rövid értesítés. Mióta sakkratunk fennáll, még egyik feladvány sem adott annyi különböző találgatásra és kétségre okot, mint 171-ik számú feladványunk No-votnytól. Örülünk a több oldalról jött felszólalásnak, mert ezeket a sakk iránti érdeklődés jelenek tekintjük; hogy azonban e szép és hibátlan feladványt minden további kétséget eloszlassunk, jónak látjuk megfajtésnek elemzésébe mélyebben beosztani. Helyes megfajtése a főlátotatokban következő:

Világos. Sötét. 1. V f 2 — c 2 H b 4 — c 2 : A) 2. B f 1 — a 1 H c 2 — a 1 : B) 3. F h 7 — e 4 tetszés szerint. 4. F e 4 — v. g d 4 — † A) 1. B h 2 — c 2 : 2. F h 7 — g 6 H h 6 — f 7 3. F g 6 — f 7 : tetszés szerint. 4. F f 7 — e 8 † B) 2. H c 2 — b 4 3. F h 7 — d 3 tetszés szerint. 4. B — a 6 v. F — b 5 †

Látványos tehát, hogy e megfajtást Sötét semmiféle lépése nem gátolhatja. Ellenben 1. V f 2 — e 2 lépésre Sötét B h 2 — e 2 : 2. F h 7 — g 6 Sötét e 5 — d 4 : következik, s így a mat meg nem adható. — Világosnak 1. F d 6 — f 8 lépése szintén nem vezet célhoz, mert utána Sötét 1. F f 6 — d 7 lépése következik, s ekkor már hibában jön 2. F h 7 — g 6 többé, mert Sötét 2. e 5 — d 4 : lépéssel Királyának e 5-re helyet kérti, vagy más támadásra a matot számtalan egyéb lépéssel gátolja. — Világos egyéb kísérletei alig jöhetnek tekintetbe; egyébiránt, ha e nagy érdeket gerjesztett feladványban valakinek más matolási mód fölött, még némi kétségei volnának; magyarázó sorainkkal továbbra is szívesen szolgálunk. Általában, az eszmecserének barátai lévén, a hozzánk érkező megjegyzések szíves fogadtatásban részesülnek.

Szerkesztői mondanivaló.

6625. Hanva. Multkor nem szólottunk, mert akkor épen utban volt a kézzelfogható felvilágosítás. Eddig ott lesz, s a mi utánjárásunk feleslegessé vált. A másik is kész; e napokban láttuk, s valóban ez is igen csinos könyv lesz. A további kiadás, ha létesül, díszes képkidás lesz. De tán már eziránt is oda ért az illető értesítés.

6626. München. I. S. A. „Nyiltér”-ben sok dolgot el lehet mondani, a mi szorosan nem tartozik a lap mondanivaló köré; hanem arra még sem való még a „Nyiltér” sem, hogy benne más szegény embert az ő magán adósságai kifizetésére szolgáltassuk. Más uton kell azt elintézni.

6627. B. Gyarmat. P. I. Sajnálkozva mondjuk, hogy kívánata szerint fogunk cselekedni. Még tán szoríthatunk egyet a dolgon.

6628. Eger. V. J. Rövid válaszukat utnak indítottuk. De azért elég hosszú benn a gratuláció az új „Eger”-hez. 6629. B. Fűrés. Sz. F. A kivánt levelet eddig már kézbe lehetett önké a fűrés postás. Ha nem: egy pár sornyi reklamációt kérünk.

6630. H. M. Vasarhely. F. Ö. A 30 ft. kezünköz érkezett. Kívánása szerint járunk el a dologban.

6631. Oroshaza. Gy. V. A legörvendetesebb meglepetés volt ránk néve a becses küldemény. A közelebbi kötetre néve, mely már készen van, elkészít ugyan, de annál jobb lesz a következőbe. Erről is, meg több más tárgyról is bővebben a személyes találkozáskor, melyet kérünk s ohajvra várunk.

6632. Kőszeg. Sch. V. A bizományban, a mennyire időnk engedi, pontosan el fogunk járni. A képet kiadjuk mi is, de a szöveg, úgy a mint meg van írva, csak ama szakkozónyban jelenhetik meg. Oda fogjuk adni, s a mi céljainkra néve felhasználjuk mi is. Vallási buzgalom dolgában, mint magán ember, megmérkőzünk bárkivel, de gondolják meg jó barátaink, kik gyakran fordulnak hozzánk a tárgy igényekkel, hogy a Vas. Ujság — univerzális jellemzői fogva — sem egyik, sem másik részre nem lehet felekezetségi színezetű. A viszonttalálkozásnak nekünk melyből örvendtünk.

6633. N. Oroszi. S. E. A. A küldemények szerencsésen megérkeztek. Ohajvása szerint fogunk elbánni vele. Addig is fogadjon az szíves köszönetünket s örvendtessen meg hasznos munkálkodásának minél gyakoribb eredményeivel.

6634. Népdaok. I. II. Sem nem roz az, sem nem jó — de épen azért nem lesz baj, ha jobbkat reményében, ezuttal még félretesszük.

6635. Zajtalan kies . . . Nem használható. — A levelek csak bérmentve fogadtatnak el.

6636. Végsohaj (lengyelből). Igen gyarló verselés.

6637. A föld legnagyobb titka. Felségesen megénekelte ezt Berzenyi. Szíveskedjék ön betanulni azokat a kebel melyből ömlő hangokat: „Isten, kit a bölcs lángese föl nem ér.” stb. stb.

6638. Igerek edesemnek. Ritka gyönyögeségű mű.

6639. Bees. D. I. Köszönjük a becses küldeményt. Azon vagyunk, hogy a térrajz mellé még egy általános ábrázolást is szeresszünk, ha lehet, madártáv-rajzot.

6640. Beldine Keserve. — Tört. virágok. A 20 partján. Nem adhatók.

6641. X. Y. Z. Az ajánlatot örömmel fogadjuk, s igéretünk szíves beváltására kérjük.

Melléklet: Előfizési fölhívás a Magyar-szent korona országai új térképél. II. III. kiadására.

Melléklet: Előfizési fölhívás azok számára, kik csupán a Vasárnapi Ujságra vannak előfizetve.

Melléklet: Előfizési fölhívás a „Nővilág” és „Falusi Gazda” 1863. évi második felévi folyamára.

Melléklet: Fél iv hirdetések.

TARTALOM.

Kazinczy laka és emléke Széchalmon (képpel). — A vándornak Tompa Mihály. — Zerin vára (folytatás). — Csuthy Zs. — A komáromi földrendezésekről (folytatás). — Bártfa vára és a bártfai fürdő (két képpel). — Gazdasági szomorú állapotok a vidéken — A selmezi bányász-akademiások köréből. Kálnoki B. Albert. — Egyveleg. — Tárház: Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naplár.

Feloldó szerkesztő Pákh Albert. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatka Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4-ik szám alatt Pesten 1863.

Pest, junius 21-én 1863.

Előfizetési föltételek 1863-ik évre:

Table with subscription rates for the Saturday Paper and Political News. Columns include 'Egész évre (január—december)', 'Fél évre (január—június)', and 'Csupán Vasárnapi Ujság'.

Feleki-Munkácsy Flóra.

Mint kertnek a virág, családi szentélynek az ép gyermek: úgy a színpadnak leg-hódítóbb varázsát képezi a bájos hölgyalak. S nemzeti színházunknak, mindazon vizsontagságok dacára, melyekkel folytonosan küzdenie kell, mindig voltak és vannak ily bájos alakjai. A természet ugyan nem mindig szokta adományait oly pazarul osztogatni, hogy a testileg bájos alak, egyszersmind szép lélekkel is birjon, de ezen esetek sem tartoznak a ritkaságok közé, s a mi sokat rágalmozott színházunk is beszélhet ily szerencsés harmoniakról. Ezek közé tartozik többi között jelenleg Feleki-Munkácsy Flóra asszony is, kiről legkisebb nagytitka nélkül el lehet mondani, hogy a közönség minden árnyéklatának osztatlan rokonszenvét bírja, s ellensége tán még azon körökben sincs, melyeknek szeretetreméltó emberei a nemzeti színház épületére fogcsikorgatás nélkül rá gondolni sem tudnak. Mert ritkaságképen ily emberek is akadnak közöttünk.

Munkácsy Flóra mintegy 25 évvel ezelőtt Baján született, tehát hazánk leánya. S mégis, hincé-e valaki, a ki e testestől lekestől magyar művésznő nyilvános és csapánjellemet ismeri, hogy az ő családja is idegen földről átiteltetett növény, s hogy csak az ő saját lelke sugallatának és szíve vonzalmának köszönhetjük, ha most nem távol a hazától, a nagy német világ deszkáin aratja a koszorukat? E sok nyelvű hazában nem ritkák az ily tünemények, és gyakran van alkalmunk tapasztalni, hogy hazai közügyeink, nemzetiségünk kertje igen tiszteletreméltó nyerevényekhez jutott efféle átiteltések által.

Munkácsy Flóra nagyatyja Gaidler nevet viselt, s Németországból, az akkori Wolfenbütteli hercegségből származott, osztrák katonavolt, s mint alezredes nyugalmaztatván, Magyarországon maradt s Munkács városában telepedett meg. Még atya is, ki már Munkácson született, s később az akkori vidéki színészet egyik jeles tagja lett, fölyett neve mellett, rendesen régi családnévét is használta, s így írta magát: Munkácsy Gaidler Pál. Anyja, Mészáros Anna, szintén sokáig volt a vidéki színpadok egyik szívesen látott tagja.

FELEKI-MUNKÁCSY FLÓRA.

Shíneszek körében születvén és neked Flóra, a sokat ígérő, csinos gyermek már korán érezhetett hajlamot a színművészet iránt, s e rokonszenvének és képességének már jókor adta fényes tanujeit. Szülei által képeztetve, 13—14 éves korában Aradon s Nagyváradon már elsőrangú szende szerepeket a legszebb sikerrel játszott. Ekkor ezen pályát abbahagyva, nagyobb kiképzetést végett egy bécsi nevelőintézetbe adatott, hol nagy mértékben volt kitéve az

élenk szellemű fiatal leány azon kísértéseknek, hogy a szűkebb körű magyar művészetről megelégedve, nagyobb világ piacán keressen lelke vágyainak, ábrándjainak tért és hatáskört. A nevelőintézetben ugyanis, melyben Munkácsy Flóra nevedekett, szokásban volt, hogy a növendék-leányok olykor német színelőadásokat rendezzenek, s ily alkalmakkor nem egyszerűen tünt fel a reményteljes és kedvező külsejű magyar növendék, kit sokszor bécsi művészteltekintélyek is elhalmoztak dícséreteikkel s édesgettek a német színpadokon számára viruló szép reményekkel, fényes jövővel. De — hogy röviden mondjuk el a dolgot, a csinos kis magyar leány zsebre rakta a sok szép dícséretet s ígérte, és — haza jött azon boldogító hitben és reményben, hogy számára illt kedvesebb virágok fognak illatozni.

A hit meg lón jutalmazva, Munkácsy Flóra nem csalatkozott meg várakozásaiban. 1855-ben lépett föl először a pesti nemzeti színházban, s vendégszereplése oly osztatlan tetszést vívott ki, hogy azonnal szerződést kötött is, és azóta színházunk állandó, rendes tagja. De neki is meg kelle küzdeni az akadályokkal és megvárni, míg a sor reá kerül. Eleinte csak kis szerepekben s igen csekély fizetéssel léphetett föl, egy egész évig 8 forintnyi fellepti díj mellett. Az akkori lapok valamelyike hozta napfényre a színház havi költségeinek számadásából ama rendesen egymásután következett két furcsa rovatot: „Színház macskáái 12 ft. — Munkácsy Flóra 8 ft.” Tehát az egerek és patkányok pusztítására rendelt macskák tartalása havonkint többé került akkor, mint azon művésznő, kit most büszkén emlegetünk. Mindamellett az ifjú hölgy lelkében megvolt az önérték és magasabbra törekvés s a hit, hogy előbb utóbb győzelmet kell kivívnia; a háttérbe szorítatás csak serkentésül szolgált neki arra, hogy magát kitarító szorgalommal képezze. Végre Szigligeti „Czi-

gányában Rózi szerepét kapván meg, drámái tehetségeinek ez alkalommal fényes bizonyosságait adta. A közönség elragadtatása ép oly nagy volt, mint a fiatal színész nő öröme e siker felett. Ekkor tört magának utat nagyobb hatáskör felé. E naptól fogva kedvence lett a közönségnek, mely tapsaival folytatólag batoritá. Az igazgatóság is mindinkább nagyobb drámai szerepekkel bízta meg, s mai nap nemzeti színházunk első rangú tagjai között a legdíszesebb helyet foglalja el.

1858-ban nőül ment Feleki Miklóshoz, színházunk egyik szintén derék tagjához, s ezóta művészetében férje által is támogatva, még gyorsabb és örvendesebb előmeneteleket tett. A Feleki-pár a két magyar haza színpadain mindenütt igen szívesen látott vendég, s szerepléseiket mindig a legszebb siker és elismerés követte. Munkácsy Flóra kitünőbb szerepei: Rutland grófnő (Essex), Melinda (Bánkban), Ophelia (Hamlet), Julia (Romeo és Julia), Hermance (Tündérújja), Margit (Egy szegény ifjú története), Adri (Báró és Bankár), Hon (Nóráram), Henriette (A völgy liloma), Ayda (IV. László), Hermance (Szerencse gyermeke), Rózi (Czigány) s számtalan más; de sokoldalúságát már a jelen sorozat is tanúsítja.

Munkácsy Flóra még korán sem érte el művészetében azon fokot, melyen túl a hivatás szokott bekövetkezni; ifjú erejének, testi-lelki bajainak teljes birtokában naponként halad s emelkedik. A mi az ő játéknak ellenállhatatlan, hódító varázst kölcsönöz, az ama szerénység és igénytelenség, melylyel föllép, s azon gyöngéd, igazi, nőiség, mely egész lényén előlik, s mely mindig biztos hatásra számolhat a férfinnél, de egyúttal mindig örvendetesen hat a nőnem gyöngéd érzésű tagjaira is. Szeretjük hinni, hogy Feleki-Munkácsy Flóra még igen sokáig lesz nemzeti színházunk kitünőbb csillaga s a magyar közönség méltó kedvence.

Az öreg ákácza.

Kis ház előtt egy vén ákácza áll,
A házra hajlik rengő lombos ága.
Az esti szello meg-meglepetti,
A földre hull le hófehér virága...
Suttog magában halkon, csendesen,
Mikéntha rémis titkokat beszélne...
— En elmerengve hallgatok reá,
És lelkeim hat suttogó beszéde:

— Látjátok itt e rozszant kis lakot?
A boldogságnak volt e fézke hajdan.
Együtt valának szerelem, remény,
De végre elmúlt mély nehézső hajdan...
Egy kis család volt boldog egykor itt,
— Zengő madárka enyh-ado bokorban —
Még akkor a leg illatosb vala...
A hajnal fényes... a család most hol van?...

Ha jött az alkony, a kis ház előtt
Itt gyűltek össze vidám körbe, sorba...
A lányka anyjával beszélte... és
A gyermek játszott vígan ott a porba...
Majd jött az agg ősz jó szomszédival.
A mult idöket emlegette épen,
S ha vége lön, a fürgé gyermek im,
Mesélne egyet, arra kérte szépen.

Közébe sinula hozzá, a mesén
Tündérvilágot jart be képzelete...
Az ősz beszédét néman hallgaták,
Csak a nagy ákác suttogott felette.
S midőn az éjtől gyorsan megjelent:
Nyugodni tértek álmózni szepet...
— Csak a lányka, ő nem alhatot,
Mert szive táján valami ugy égett...

A lombos ákác hányszor láthatá,
Mily boldog volt a lányka ifja karján...
Mily boldog érzés lepte meg szívét,
Az ifju csokját híven visszaadván.

Itt szötte néha csendes hajnalon
Reményét, e szép hímes tarka leplet.
És elfeledte — így gondolta ő —
A but, a gondot kedves ifja mellett.

— De oh! a boldogságnak vége lön...
A lányka elment messze, messze... távol...
Fején mily szép volt a virágfűzér!
Elment, de nem tért vissza uj honából.
Ki halt az élet a kis ház körül,
A hajnal többé nem mosolyga rája.
Csak a nagy ákác lombja suttogott...
— A jó szülök is mentek nemsokára...

— Látjátok itt e rozszant kis lakot?
A fergeteg, mint rontja, dulja, tépi...
A gölya nem mer fészket rakni rá,
A vándor retteg közelébe lépni...
De a nagy ákác lombos ágait
Főlebe hajtja, a vihartól védvén.
Suttog, miként ha titkot mondana...
S én elmerengek suttogó beszédem!

Komáromi P. Kálmán.

Zerin vára.

(1661—1665.)

Történelmi rajz. — *Csuthy Zeigmond*ól.
(Folytatás.)

Montecuculi és társai zorsalkodása a magyar vezérek ellen, a vallásbeli villongásból eredt benső meghasonlása a rendeknek — mely legnagyobb szerencsétlensége volt ezen szomorú időben Magyarországnak — csak nevelte a törökök terjeszkedési vágyát. Nagyon tudták ezek, hogy a pozsonyi országgyűlésen mik történnek a meghasonlás miatt; tudták nevezetesen, hogy gr. Keglevics néhány barátjával, — barátságos körben mulatva, jó kedvvel ment este későn az ország háza előtt, hol Montecuculi katonái örködtek, kik Keglevicset barátival megtámadták és közöltek egyet megsebesítve, bőrtönbe hurcoztak; mire Keglevics vagy 100 magyart maga mellé vett és Montecuculi katonáit szétverette. Tudták, hogy gróf Brandeis, gróf Lambergot parviadalban szurta keresztül, — tudták, hogy gr. Eszterházi Pál és gróf Batthyányi, a pártviszály következtében, mint hívták egymást ki egy szál kardra, mi egyébiránt a többi magnás közbenjárása folytán elmaradt, — tudták továbbá, miszerint a nádori lakomán gr. Balassa, Budiani és Pálffy ugy összevesztek, hogy Balassa Pálffy parviadala indulatlan hívta ki, melytől azonban — a köztiszteltben levő nádor szívélyes kérelme következtében — mindkettő visszalépett. — A törökök, mindezt jól tudták, hogy tehát a zavarosban minél kedvezőbb sikerrel halászhatnak, mindenfelé, mint sűrű felekek kezdenék csoportosulni a magyar határszéleken.

Épen ez okból, az esztendő végén Budán át Temesvárra utazva küldetett Gois osztrák biztos Ali basához; kitől, miután kihallgatást nyert, azt kérde Ali basa: fel van-e hatalmazva arra néve alkudozni, hogy a németek, mi uton és módon fognak kimenni Erdélyből — és hogy a gróf Zrinyi által okozott károk meg lesznek-e térítve, — továbbá le fog-e rotatni földig Zerin vára? — mely kérdésre, midőn nemmel felelt volna Gois, azt mondá neki Ali basa: „Ugy hát innét mehet a hová akar, Isten hírvél.”

A magyar rendek ezen felette megboszakodtak, hogy a bécsi kormány — az ő tudtára nélkül, Gois-sal alkudoztat, holott ez üggy, eleitől fogva az országgyűlést illette, tehát egyező akarattal ovaszt tve az eljárás ellen, Bécsbe követeket küldtek fel.

Az országgyűlés emiatti igazgatóságához, hozzájárult azon kedvelen körülmény is, a készülődő törökök nagy előnyére, hogy a megállapított rend meg nem tartása miatt, a magukat öntetszésük szerint elszállásolni

akaró német katonák, és a magyarok közt Zemplénmegyében és Nagy-Bányán valóságos csata fejlődött ki. Nagy-Bányán nevezetesen oly erős összeütközés történt, hogy miután a polgárok, a tiszántuli megyékből 1500 főből álló segítséget kaptak, 200 ember veszteséggel a zsaroló német katonákat visszaverték. Ugyane végett a Strozzi és Karaffa-féle ezredek is káparancsoltának Pozsonyvármegyéből, kik a rettenetes nagy hidegség miatt, többen mint 300-an fagytak meg utközben, sokakat pedig az éhes farkasok téptek szét, melyek nem férhetek puszták és falukhoz préda után a nagy hó miatt, mely sok helyen egész házakat temetett el, tetőket és födeleket zuzott össze.

Ily körülmények közt február havában, a törökök 100 erős és nagy szánon, folytonosan szállították a hadieszközöket, éllelmicikkeket Kanizsára, hogy így jól elkészülve, a tavasz felderültével Zerin várát megtámadhassák, evégett a vizeken hidat verve, egygették Zerin vára felé mindenütt az utat.

De Zrinyi Miklós is vitéz katonáit a törsére állította, hős kellel és erős vállakkal, kedves vára megvédésére szintén nagy készület tve. — Mielőtt azonban vára alá érkeztek volna a törökök, Zrinyi Miklós Varadra hívta össze a horvátokat, hol 1663. július utolsó napjaiban nagy hadiszemlért tartott felettük, mint bán és fővezér. A két hős testvér itt esküdött meg, a sereg színe előtt, utolsó csepp véréig Zerin várát harcolní. Ez egyik kulcsa — ugymond a sereg előtt — a diós Magyarországnak, melyet minden áron ki akarnak kezükből venni az erőszakos törökök. Akarjuk-e azt velm együtt megtartani? Akarjuk! — e lelkesült kiáltásoktól rezgett a levegő. Ezután csakhamar, mint villámcsapás, Legrádból kivágtatva, az erdőn keresztül, nem messze Kanizsától, egy török hadosztályt megleptek és 34 fejjel és 60 fogolyval Csáktornyára visszavitték.

A kanizsai törökök ezt megbizozulandók, aug. 15-én észrevétel nélkül — azt híven, nincs a várbán a rettegő várur — 10,000-en Zerin vár alá nyomultak, kiket aztán emberről fogadott Zrinyi Miklós, mert míg testvére Péter Rackensburgba utazott tábornok Lesszbe-hez segítséért: addig a hős gr., várából, — melynek egész kapujáig nyomultak a törökök — kitört, s gránát és kartácsokkal oly erősen lövette hivataln vendégeit, hogy ezek részint a sűrűen repkedő golyókat, részint az erős kar és éles kard sulyos csapásait ki nem állhatván, nyakrafőre futottak vissza Kanizsára. A 600 halottat a golyók sűrűsége, a hid melletti szánczról, mind a Mura vízbe sodorta, — nem számítva ide a csatamezőn maradtakat és a nagyszámu foglyokat! — Eszerint, ha másfelől elvették is a törökök Érsekújvárt, Nyitrát, Lévat Nógrádot, de Zerin vára alól rutul megveretve távoztak el.

Ezen szerencse, de a sokkal több szerencsétlenség következtében, a császár, számtalan hős tetteirt és rendíthetlen hafafiságaért, Magyarországon vezénylő foparancsnoknak nevezte ki Zrinyi Miklóst. Fájdalom azonban, érdemeinek ily elismerése csak ellenségeinek számát nevelte; mert csakhamar szomoruan kellett tapasztalni ezen nagy embernek, s még nagyobb hadvezérnek, hogy neki sok nehézséggel kell megküzdenni; mert míg egyfelől a főpapok, mint a vallás szabadság védelmezőjét nem szerették látni dicsősége legfényesb pályáján: addig másfelől, azon méltóságra számított vezértársai, de leginkább esküdött ellenségé Montecuculi, a hazai érdekek nagy kárával is, nem akartak vele közreműködni. Midőn ugyanis felszólította volna a haza szent nevében Mon-

teuculit Érsekújvár visszafoglalására, ez a császár udvarmestere és legfőbb minisztere herezeg Porziától, egy levelet mutatott elő, melynek tartalmánál fogva egymásra ugyan ügyelni tartoznak, de egyesülni nem.

De Zrinyi nemes lelke öntudatában mindezekkel nem gondolva, Győr és Komárom körül összeszedte magát, és a Morvából tekerlő sereget Érsekújvár alatt megtámadta, megverte, és a rablott prédat, a mi pedig legdicsőbb volt, a foglyul magukkal hozott nagyszámu szép nőket, mind visszafoglalva, a nőket önkölktségén hazájukba visszazárlította. Ezután a vár ellen nagy lármával küldött 800 vitéz huszára által, a várból kieselt ellenségét keményen megverte, 400 maradván a csataterén 200 pedig foglyul esett, egy basával s az egész divánal együtt, kik mind kedves emberei valának a nagyvezérnek.

Es ha ekkor segítséget kapott volna irigy tábornok társaitól — mint ezt Katona és Budai bizonyítták — bizonyára Érsekújvárt, melynek elvesztését Nagy-Váradal együtt az egész haza gyaaszolta, visszakerítette volna a magyar király birtokába, de a nagyvezér karségode, az Aleppói basa, nagy és tulnyomó számmal ment ellene, s így Zrinyi keserüséggel eltelve, a komáromi agyuk fedezése alatt Komáromba visszavonult.

Nem remélhetvén ezért Zrinyi Miklós — mint Katona és Budai írja — hogy a nagy török táborral megharcolhasson: mind maga, mind öcsese Zrinyi Péter, apróbb esztázások által vesztegették a törökök.

Csengics basa ugyanis, — ki Ali basának volt helytartója Bosznia- és Daliniatiában — azon tudatban, hogy Zrinyi távol van, 10,000 embert összeszedvén, egyenesen ment Ottosáczba, Likkánál a magyar koronához tartozó tartományokat tüzzel, vassal megsztáni, török kegyetlenséggel akarván magának a beütésre utat nyitni.

Ezt Zrinyi Péter megtudván, 4000 jól felszerelt horvátat, egy erdő mellett nagy csendesen várta öket. A törökök reggeli 6—7 óra közt, szintén nagy csendességben vonulva, azon reményben voltak, hogy most Zrinyi birtokait egészen üresen fogják találni. Midőn azonban a török seregnek fele az erdőn túl lett volna, a gróf azt mindkét felől megrohanta, úgy, hogy a törökök többé semmi rendet nem tarthatván, két órai ütközet után vadul futván, 1000 holtat hagytak maguk után a csataterén. — 300 ember — 8 zászlóval és 100 lóval — melyek közt 14 aranyozott szerszámu ló igen nagy értékű volt, maradt zsákmányul Zrinyi Péter kezét közt. — A nevezetesebb elestek valának: Csengics basa fia, — Ali bég Herezegovinából, — Muszata bég Viddinből, — Ibrahim aga, — Muszatafa aga, — Amon aga stb. stb. Ezt történt október 20-án 1663-ban.

Következő hónap 4-kén pedig éjszaka 15,000 főből álló török-tatár sereg lepte meg Zrinyi Miklóst várbán, hová ezelőtt csak három nappal ment haza. Az örök riadó larmájára azonnal talpon volt a gróf, és kevés népét, tul a Murán, nem legalkalmasabb pontokra állítá szét, maga pedig 300, érte élni s' halni kész huszárával, egész éjjel fel s' alá lovagolt, a törökök működsére ügyelve s öket napfelkölte előtt támadá meg. A gróftól bizonyos távolságra álló ör egy kis mozárral jelt adva, az őrséget támadásra hívta fel, elől lovagolván mindeütt maga a gróf. E pillanatban 2000 tatár a Murán átszútt. A gróf ezen nem várt jelenet folytán, mind magának, mind szigetének veszedelmes helyzetét látván — miután visszavonulás nem lehetett többé, — lelkesítőlleg szólt katonáihoz, mondván: „Mindén

veszve van, ha csak az Isten szent nevében meg nem rohanjuk az ellenséget, előre hát vitéz katonáknak meg vagyunk győzödvé, hogy rohamunkat Isten segedelme jó eredményrel koronázza meg!” A roham zúgó morajában az ellenség oly sűrűn lött, hogy nyilait, mint a hópehely szálltak a földre — de minden kár nélkül, Zrinyi után és előtte estek le. Ezt látván az ellenség, melynek babonás legénysége azt hitte, hogy a két Zrinyinek, se golyó, se nyil, se puskapor nem árt, eszeveszetten futott vissza keresztül a Murán, mit látván a többi tatárok, nagy rendtelenségben futottak embereik segítségére, kiknek egyrésze már a vízbe vetette magát, másrészt pedig ahhoz készült. A segítségül jöttek pedig láncszemkint állíták egymást a futók és uszók elibe, ezeket visszatartoztatni akarván; miből borzasztó tolongás fejlődött ki a vízben, mely megakasztott foyásban áradva, embert, lovat egyaránt magával ragadt, úgy, hogy a vízfelület, emberek és lovaktól alig lehetett megkülönböztetni.

(Vége következik.)

A rév-komáromi földrengésekről.

(Vége.)

Egyes ingások történtek még apr. 23-án esti 7 órakor (Grossinger): — maj. 12., 18., s 19. (Eph. Vind. XLV.): — 31-én (Grossinger 34. 1.): — jun. 10-én két lókes volt minden kár nélkül; — ugyszintén június és július hónapokban; dec. 4-én reggeli 5 óra után lassu zúgással jött kisebb rázkódás észleltetett, mely ugyanazon hó 19-én már erősebben ismétlődött, ugyanarra, hogy a már kijavított falak repedései ismét kiújultak, sőt újabb repedések is támadtak. (Hirmondó. 1783. 100. Levél 799. l.)

Az azon évi földrengés ha nem is volt oly rettenetes és káros, mint az 1763-diki, minthogy sem emberhalál nem esett, sem az épületek halomra nem döntötte, de azon 75,000 forintra becsült kárnál fogva, melyet az egyedül a magánosok épületében okozott, nem ok nélkül nevezetes helyet foglal el ezen város szomorú krónikájának. 1783. april 26-án II. József császár meglátogató Komáromot s a város pusztulását nagy szívbéli fájdalommal néze, s unszolta a városi tanácsot, hogy a lakosokkal egyetértölég változtassa meg jelenlegi lakhelyét, mely annyira ki van tve a veszedelemnek, s költözzék át a Duna tulold partjára. De a város ezt a felségés-ajánlást több ok miatt el nem fogadhatta. — Távolabb levő hegyeken is, u. m. Pesten, Budán, Sopronban, Nagy-Szombatban is, de csekélyebb mértékben érezték ezen földrengést.

Ennyi, s ily gyakran történt káros elviselesre, a szerencsétlen város alig levén képes; a felesbaráti segély gyűjtése birodalmszerte elrendeltet, s legfelsőbb parancs következtében a hadi pénztárból 6888 ft. 33 1/2 denár a szerencsétlen károsultak számára kiosztott. — Ez idő után az ingások ereje Möröz ment át Fejérmegyébe, s Komáromban csak kis mértékben mutatkozott.

Katona Mihály tanár, a komáromi ref. gimnásiumban saját tapasztalát feljegyezve, ezeket írja, Természeti földleírásában: „A következő kisebb földrengésekről: A szerző maga is hetedfél esteideig lakván Komáromban, azon idő alatt, ugy mint 1796—1803, három földindulásra emlékezik, egyre tavaszszal reggeli 3 óra tájban, a mikor a földalatt való zörgésre, mint valamely nyargaló kocsizörgésre serkent fel és majd kilöködött a nyoszolyából; reggel mindenki a földindulásról beszélt és a házakat vizsgálta; másokra egy kemény télen vasárnap délután, épen számkés közben, de a melyet a számkésök nem vettek észre, csak az utcazón kinn álló, és a rájuk kiabáló emberekől értették meg. Harmadikra is egy télen karácsony táján este, mikor épen a szerző a felsőszobában séltett, egy akadémikus pedig a meleg kemence mellett fűtözött. A ház vagy a nagy épület, a gymnasium, ugy imbolygott, hogy a szerző majd leesett a lábáról, az akadémikus pedig valami három lépésnyire löködött a kemenczétől.

„1806. sept. 22-én este 9 órakor s az éjjel, ugy a következő napokban többször, egész nov. 28-ig, mely délután fél 5-re esett, — történtek földrengések Komáromban; a falak megrepedeztek és sok kémény lehullott. Ez nemcsak a város-

ban, hanem országszerte, sőt külföldön is éreztetett. — Félémes volt az 1807-diki is, mely nagy morajjal jött, és erős rázást okozott; ismét 1810-ben jan. 21-én este; ez évi volt egyszersmind 1822-ig utolsó, mely említést érdemel, mert az ezután következők, gyenge és alig érezhető rázkódások voltak. — (Katona Mihály: Természeti földleírása. Pest, 1824. 122. l. — Holéczy: Tud. Gyűjt. 1824. V. K. 58. l.)

1822. januar 26-án 5 órakor reggel szokatlantul keményen megdördült az ég Komárom felett, nem képzelték még akkor a város lakosai, hogy alattuk is meg fog rendülni még azon évben a föld; a mi febr. 6. reggeli 9 órakor — a lakosok közt nem kis félelmet okozott — rengéssel elkezdődött; hetőn febr. 18. nagy sűrű bűdös köddel virradt meg, mely délfelé egészen elszórt, s utána különösen langy és fényes nap támadt. Így rontott ki este egy negyed 6-ra ez évben a legnagyobb földrengés, mely egy egész perczig tartott, sok kémény lehullott, a falak igen megrepedeztek, kutakban a víz néhol egészen elapadt, másutt kicsordulási feldagadt. Különösen szenvedett a Sz.-András temploma, a Benedek-rendiek kolostora és a várbeli épületek. Azon éjen még nyolcszoru újult meg a rengés, és pedig hat óratól 9-ig 6-szor, a hetedik 3 negyed 11-re, a nyolcadik fél 1-re — szélesesedő időben — volt. Febr. 19. és 20. nappal sok zor, éjjel még többször; 21-én nehány apró; 22-én délután 3 negyed 3-ra élt nagy s' utána sok kisebb; 23. reggel 8 és 9 órá között egy kicsiny, este 3 negyed 9-re s' utána is; 24-én reggel 3 negyed 8-ra nem nagy; ekkor „nyilvános isteni tiszteltek rendelettek, hogy a Mindenható ezen ostonát nagy könyörületességgel a mi városunkról kegyesen eltávolítsa.” 26-kán este 3 negyed 7-re igen lassu; 27-ikén reggel 7 órakor alig érezhető, ehhez hasonló egy negyed 10-ra; 28-án délben egy negyed 1-re erősen morgó; ezen két utolsó napon folyvást igen erős szelek fújtak. — Márcz. 1. virradóra csekély; 9 órakor este nagy; 3-kán este 3 negyed 10-re közepszerű; 5-én 3 órakor d. u. érezhető; többnyire egész mártiusban sok apró rendlések estek. A mi az időjárást illeti, e hó 7-ig folyvást tiszta nap volt, 7-ét behomályosodott, mely azonban pár napig tartott, aztán tiszta idő; mindíg meleg volt, valamint egész télen át. — Apr. 8-án husvét másodnapja, reggel 9 órakor jól érzett; 23-án d. u. 3 óra 30 percz ismét jól érezhető; a hó folytán a kettőn kívül volt több apró is. — Máj. 3-án reggel 10 perczel 7 óra előtt nagy rengés volt, mely a febr. 18-ikt megközelíté és azóta a legnagyobb. Ezen napon, ugy az előtte és utána való napokon bí esőzés; — 22-én reggel 9 órakor ismét félelmes rengés történt, de kár nélkül; febr. 18-ka óta már 50 földrengés észleltetett. Jun. 29-én délelőtt egy negyed 11-re erős, emlékeztetett az 1763-ki nagy földindulásra, a visszaemlékezés nagyon élénk volt s — a másnap tartott vezekési ünnep igen buzdó. — Jul. 1. reggel 5 óra 30 percz szokott; 15-én éjjel 1 órakor morgób mintsem rázás; 22. reggel fél 3-ra és 4 órakor közepszerű; 25-én d. u. 3 negyed hatra elég ingó, ismét este 8 1/2 óra-kor kicsiny. — Aug. 9-én éjjel 11 órakor nem nagy; 12-én reggel 7 1/2 órakor, mint május 3-kán nagy zúgással és elég sebes rázással; 21-én hajnalban 3 óra 30 percz egymástán kétszer, először hosszabban tartó és erősebben is; 22-én délben fél 1 órakor rázó, de még morgóbb és különösen hosszú; 25-én hajnalban 3 negyed 3-ra kicsiny. — Sept. 13-án este 7 1/2 órakor kevésbé zúgó mint rázás. — October egészen csendes volt. — Nov. 5. reggel 4 órakor erős rengés nevelte a lakosok félelmét s utána parányi. — Decz. 24. éjjel egy negyed kettőre derék zúgással, még erősebb rázással fejezte be a rengések ez évi sorát és „szíveinknek megdöbbenését és vérhűlését.” — Egész nyáron át nagy szárazság uralkodott Komárom vidékén. (Amtmann József Komárom városa akkori érdemud főbirájának „Variae adnotaciones” című kézírata. — Holéczy Mihály: T. Gy. 1824. V. k. 56 l.) — 1832. febr. 21. érezhető földrengés volt Komáromban. (Hunfalvy János: M. Term. Tud. társ. Évkönyvei. IV. K. 219. l. Pest 1861.)

1841. apr. 1. délelőtt 11 óra 30 perczkor érezhető földrengés nem kis félelmet okozott; ugyanazon év oct. 24-kén délután 1 óra 30 perczkor oly erős rázkódás történt, mely sok kémény és tüzfal ledől, a nem volt ház, melyen kisebb nagyobb repedések ne támadtak volna. — 1843. márcz. 3. esti 8 órakor gyenge rengés észleltetett. — 1845. máj. 9. délután kevéssel 2 óra előtt érezhető rázkódás történt, mely azonban nehány falrepedést kivéve, nagyobb károkat nem okozott. (Amtmann József főbiró naplójegyzetéből.)

Ezen időre esik az eperjesi delejes álomban levő nőnek 1844. őszén mondott jóvendőlése, mely szerint Komárom városának földrengés által történendő elcsúszását 1845. május 25-ikén esti 10 órára jelenté; ezen profétiát az akkori lapok sűrűn emlegették, de épen Komáromban legkisebb remegést sem okozott.

1851. kedden, július 1-én esti tíz óra 15 perczkor a tűz, víz, és a harc sanyarúságait csak nemrég kiszűrt város lakosait rendkívüli nagy földrengés látogatta meg, melyhez hasonló 1822 óta nem éreztek; — saját tapasztalásom után — 8—9 másodpercig tartott s különös földalatti zúgással rohogott el alattunk. A lakosok méltán megfélemlének és az éjet sokan a szabadban töltötték; éjjel után 2 óraker tartós moraj közt egy gyengébb rázás követte az elsőt. Sok tűzfal, kémény hullott le, minden ház kisebb nagyobb sérülést szenvedett; az óvárbán 29 kémény omlott le. A sz. Benedekiek székházának majdnem öles vastagságú falain 3—4 lábnyi repedések támadtak. Emberhalál szerencsére csak egy történt a szomszéd Uj-Szőny helységben, ott egy alvó szerencsétlen agyát egy leesett tégladarab zúzta szét. Hibásan tétetik ezen földrengés jul. 2-ára a komáromi algy. 1860-ki programjában és az 1855. évi komáromi kalendáriumban.

1857. jun. 2., 5., 6., 9-én kisebb szerű földrengések voltak Komáromban; jul. 27-kén ismét, s végre dec. 10-kén reggeli 6 és 8 óraker két ízben éreztek földrengést, melyek azonban egy ízben sem tartottak szerencsére tovább egy másodperczenél s akkor is csak gyenge rázkódást okoztak. (Magyar Természettudományi társulat Évkönyve. Pest. 1861. IV. köt. 220. l. Hunfalvy János cikke. Szépirod. közl. Pest 1857. sz. 554. l.)

1862. apr. 18. hajnalban ¼ óraker csekély földrengést éreztek Komáromban, mely 4 óraker hasonló minőségben ismétlődött; az ágyak megmozdultak és a madarak ülvesszökökről lepotyogtak. Ezen földrengést is a tavaszi nagy árvíz következményének tartják az ottani lakosok. — (Pesti Napló. 1862. 92—3658 sz.) — Legutolsó gyenge földingást f. é. 1863. márt. 29. és 30-a közötti éjjel érezték Komáromban. — (Pesti Napló 1863. 86—3951. sz.)

Az 1763-diki legnagyobb földrengés után, mely Komárom városát végpusztulással fenyegette, az 1783. 1822., és 1851. évek a legjelentékenyebbek, de egyszerűen fonkonként gyengébbek és kevésbé pusztítóak voltak; mi vizaszul szolgál a város lakosainak is, hogy az ég, talán megelégtelven e nép sokszerű szenvedéseit, elvonja róla haragos kezét. Már is kipihenne az átéltszontagságokat, évről évre szépül s gyarapszik Rév-Komárom városa, s nagy költőnk szavait a város népére alkalmazva:

„Még fogya bár, de törve nem, énekük és hazánk Színnyet József.

Képek a hazai népeletről.

XXVIII. Felső-zempléni tótok.

Magyarország északi részén, tehát közvetlenül a Kárpát-bérczek vonalában legin-

kább szláv ajkú népek laknak, és minthogy a vidék földje sok helyen sovány és kopár, a földműveléssel csak csekély mértékben foglalkozhatnak. Itt van az ipar hazája, s a füstölő gyárak számtalan kezét hoznak mozgásba. De azonkívül a szegényebb lakosság között a kézműipar különféle nemei is virágoznak s adnak élelmet száz meg ezer embernek. Mig p. o. a lipótiak és máramosiak jó ízű sajttal és turóval; a sárosiak és gömöriek tartós cserépedényekkel látják el a távol vidékeket; más helyeken baromtenyésztéssel és kereskedéssel foglalkoznak e nép: addig a zempléni tótok úgyes font szép kosarakkal és különféle faedényekkel járnak be az egész Magyarországot.

Jelen képünkön a zempléni tótok egy pár példányát látjuk, midőn önkészített árucikkeik eladásával foglalkoznak. Portékák ezek: fatalak, medencék, furulyák, szelencék, fakanalak és különféle alakba font kosarak; szűzféléképen tudják őket a fát felhasználni, mely némiképp pótolni látszik azt, a mit a vidék éghajlata a föld termékenységéből el-

Zempléni tótok (Sztropok vidékéről). — (Myskovszky Gy. rajza után.)

von. A faedényeket és kosarakat nagy szorgalommal, ügyességgel és gyakran némi izléssel készítik, s portékáikat szekerekre rakva többnyire társaságban indulnak utnak. Ilyenkor családjuk tagjainál s rokonainál még az elindulás előtti napon kezdik a búcsuzást, mely különféle szerencsekívánatokból s pálinka-ivásból áll, és az elindulási napon az első állomásig tart, hol a közelfekvő helységekből többen összejönnek és közösen indulnak el. Ez alkalommal régi szokás szerint az anya fának, a nő férjének egy a forgalomban levő legkisebb értékű pénzdarabot ad át, mit ők szerencsekrajaznak neveznek.

Ezen bizonytalan kereskedelmi körutakat ők vilóg-utazásnak (do szveta) nevezik. Megemlítendő még az is, hogy midőn áruikat vásár alkalmával kirakják, ilyenkor (meglehet azért, hogy jobban figyelmeztesse az eladó a vevőket), a faedények és furulyák tulajdonosa vagy ennek fia, igen szép dallamokat szokott elfurulyázni egyszerű hangszerén, mint ez képünkön is látható. — M. V.

Vasuti hid a Tiszán Tokaj mellett.

Alig mult két évtizede, hogy hazánkban a gözzeli utazás meghonosult, s már is, a merre csak széttekintünk, csaknem minden irányban találunk vasutvonalakat, melyek a nevezetesebb vidékeket és azok jelesebb városait az ország szívével, a fővárossal, kötik össze s lehetővé teszik, hogy a mi azelőtt 3—4 napi utba s számtalan akadályba került, azt most a legtávolabbról is 12—16 óra alatt megtehetjük, nem tekintve többé a hajdani számos akadályt, mint vizet, sárt stb., s alig rohog a szélgyorsasággal vetélkedő gőzkocsi hazánk egyik szelétől a másikig, összekötve a Duna és Tisza vidékein levő városokat egymással, már is, a merre jár, szemlátomást fejleszt az ipart, kereskedést és műveltséget és azelőtt nem képzelt nagyszerű művek, építmények jönnek létre, melyek nemcsak a hatalmas folyamok partjait kötik össze, hanem egyszersmind megnyitják hazánkban az utat a nagy világ kereskedelmétől, haladásától és műveltségétől eddig elzárt egyes vidékek és városoknak.

Egy ilyen nagyfontosságú közlekedési pontot van jelenleg alkalmunk bemutatni.

A tiszai vasúttársaság által néhány évvel ezelőtt épített vasuti hid rajzat veszi itt az olvasó, mely a déli-bábosalföldi rónákat Tokajnál a Hegyaljával és Felső-Magyarország regényes vidékeivel köti össze.

E vörös fenyőből remek készíttéssel épült vasuti hid

mint emez, csak ideiglenes és körülbelül 8—10 évi használatra van szánva. — Ilyen nagyszerű közlekedési eszköz már három mutathatunk fel hazánkban, melyek mind a Tiszán építvük, u. m. a jelen képünkben bemutatott „tokaji”, azután a „szolnoki” és a „szegedi” hidak. — Vannak ugyan ennél már sokkal sebb vasuti hidaink is, mint például az államvasut-társulat pest-bécsi vonalán gyönyörű természetéből és tiszta vasból épült hidakat látunk az Ipolyon át Szobbnál, a Garamon át Esztergom mellett, és a Vágh folyón építvük, melyek nemcsak műépítészeti tekintetben, de tartósságra nézve is felülmúlják emezeket, de nagyságra, vagyis hosszúságra nézve sokkal hátrább állanak.

Reméljük, hogy néhány év múlva már a Tiszán is ilyen, az örökkévalósággal dacoló művészeti építmények fognak pompázni. Sebes vágatva viszi az utast az egyhangú rónán a gőzvonat, s a vándor már beleuntán az örökös síkföld unató nézésébe, ki sem tekint, míg egyszerre Szabolcs megye széléhez érve, érzi, hogy a mozdonyvezető, tüzes lo-

vának sebes vágatását, lassu léptekre változtatja át, s a nemsokára reá következő tompa moraj azonnal észrevételei velünk, hogy valami mélység felett lebegünk. Az ablakon tekintve borzadva látjuk alattunk szédítő mélységben a Bodroggal épen itt egyesült Tisza zavaros hullámain, s a roppant fa alkotmányt, mely néha néha a vas kerék által előidézett morajba vegyíti receségében nyilvánuló jajveszékését, mintha ama roppant teher miatti fájdalomt akarná kifejezni, melyet ilyenkor kénytelen hordozni, de azért erős és áll, ingadozás nélkül. Bár igen jól ki van számítva, mennyit bírhat el egy ilyen hid, de azért bármily erős legyen is összeállítása, a gőzvonat áthaladásakor mégis ropog, receseg a gerendázat.

E mintegy 80—90 öl hosszúságú vasuti hid, mint már fentebb is említettük, ideiglenesen csak vörös fenyőfából készítettett, mesterségesen összeállított roppant gerendázatokkal s keményen ellátva vaspántokkal és erősítésekkel. Azt gondolná az ember, hogy

örök időig fog tartani, s mégis néhány évre van szánva (közönségesen 8—10 évi időre van határozva szolgálati idejük), mely idő alatt feladatának tökéletesen megfelel; azonban itt, hol a Tisza a felvidékből jövő hegyi folyókat magába fogadja, melyek — kivált tavaszkor — sebes rohanással minden t rombolni képesek, kívánatos volna minél előbb egy szilárd anyagokból készült átkeleli hid; miről — ha a tiszavidéki vasúttársaság saját érdekeit is tekintetbe veendő — nem is szabad kételkednünk.

Hogy mily nagyjelentőségű e tokaji átkelelés, az, úgyhiszem, mindenki előtt ismeretes, miután ez a termékeny alföld rónáit, Felső-Magyarország iparával, szorgalmával köti össze, és ezáltal a közlekedés könnyítésére, kiszámíthatatlan hasznos következményekkel bír, kivált ha a kassa-galicziai vonal is létesül!

Zombory Gusztáv.

Koritnicza.

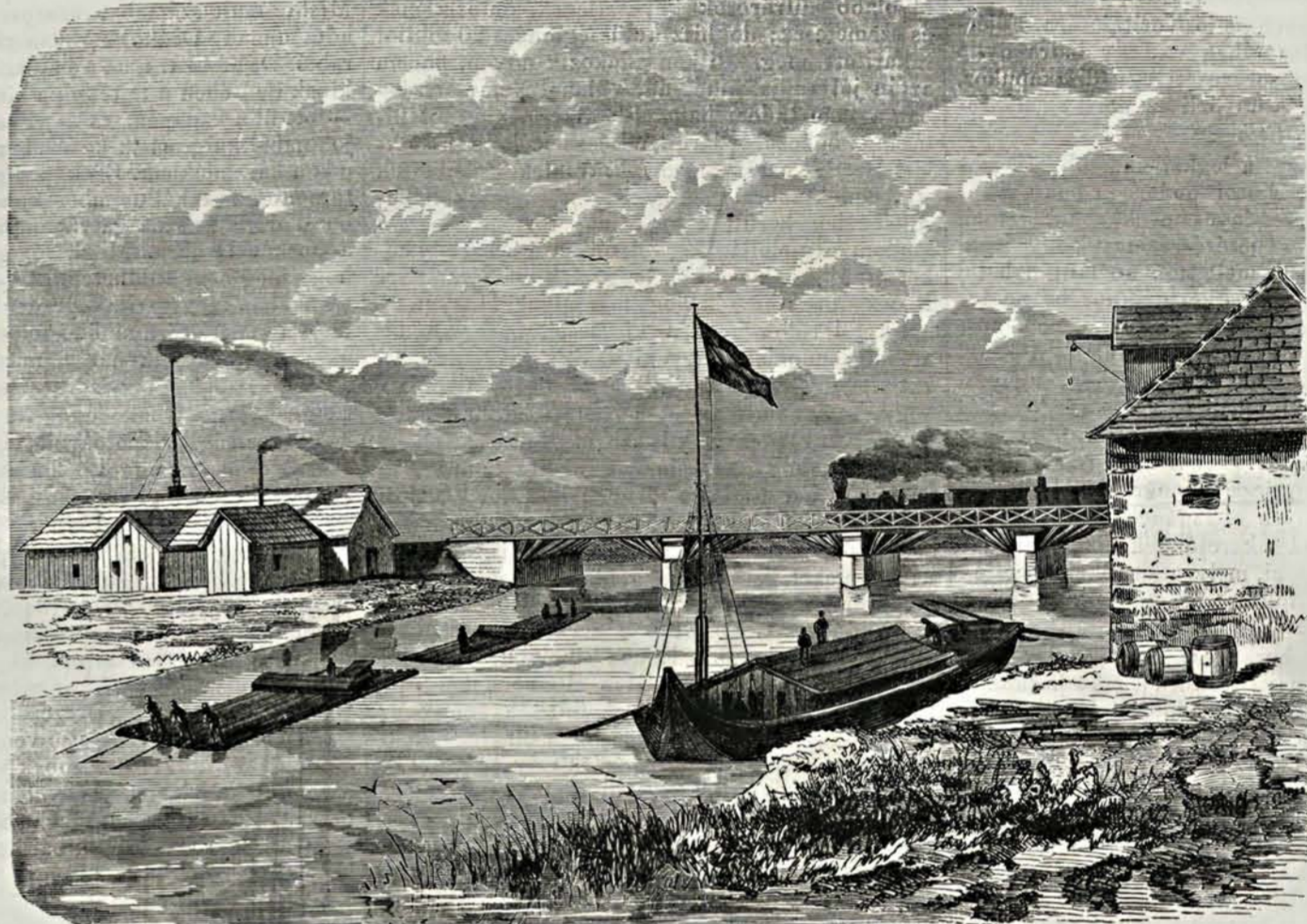
Ezen fürdőhely neve, melyet napjainkban igen gyakran hallunk emlegettetni, olvasóink nagy része előtt bizonyára ismeretlen; pedig azon úldásnál fogva, mely gyógyforrásaiból a szenvedő emberiség számára oly gazdagon árad, megérdemli, hogy hazaszerte ismeretessé váljék.

E czéllal írjuk e sorokat: Liptó megye, hazánk felvidékének egyik legregényesebb részét képezi. A 42 négyzegl mér földnyi területen fekvő megyének, közepén egy széles völgy homorul, melyet a sebesen rohanó Vág folyam zúgó habjai szelnek át. E völgy párka-

nyát kisebb nagyobb dombok teszik, melyek a határ széle felé mindig meredekebb hegyekké magasulnak; míg végre, égbé nyúló sziklázalak örök hóval fedett csúcsai zárják be szemünk előtt a láthatárt.

Eszakkeletről a természeti ritkaságai és szépségeiről nevezetes Tatra hegye képezi a nagyszerű kerítést, melynek felhőkig érő ágai közül, mint sugár torony a házak sorából, úgy válik ki 8000 lábnyi magas vállával a hatalmas Kriván. Ettől délnek ágazik a zepesi országutban eső Hochwald, s lejjebb a Mátyás király vadászatairól nevezetes, 5000 láb magas Királyhegy. Nyugatra terül a Liptót Gömörhöz elválasztó, s nyaktörő utjáról elhírhedt Zöldgladokalma, a 6000 lábat meghaladó Gyömbérhegy, s a jóval alacsonyabb Cserni, Kamen, Klak, stb. és a jó uttal dicsekvő Sturecz. A Vág jobb partja fölött eső hegyek gránit-bérczekből állanak, melyek teteje kopár kőszikla, oldalait pedig gyönyörű fenyvesek borítják, míg a bal parton nyúló hegyesorsó mészköves ásványokban gazdag.

Van e megyének aranya és ezüstje, a magurkai, bóczai, szmrekoviczai bányákban; — van reze és vasa, amaz Rosenberg és Bocza, ez Maluzsina mellett; és van több más ásványa. De van — és ez bennünket ezuttal leginkább érdekel, — igen számos ásványvíze is, melyek közül elég legyen

Tokaji vasuti hid a Tiszán. — (Myskovszky Gy. rajza után.)

ezuttal megemlíteni a szelmoczi, mely különös gyógyerővel bír a községnyében, a magyarfalvit, melyet a száraz beregségben sinlődk nagy sikerrel használnak, továbbá a besenyőfalvit, mely a máj és lépdeganatban rendkívüli hatásáról híres, és végre a koritniczait, melyről itt bővebben akarunk szólni.

Koritnicza, (igazabban Korytnicza, korytótót szótól, mely teknőt jelent; Koritnicza — teknő-völgy) a szép vidéknek legszebb tájkán fekszik, Rózsahegy (Rosenberg) — hol jeles történetirónk Palma született, — egy pár órányira, a tenger színe fölött 2600 lábnyi magasságban. Azonban ily emelkedett s északi fekvése dacára is, levegője nem oly hives, mint egyelőre gondolná az ember, mert a körülötte emelkedő magas hegyek paiza gyánant védik az északi szelektől.

A koritniczai gyógyforrás és század második tizedében fedeztetett föl, — véletlenül, mint talán valamennyi.

A megyének egykori derék főorvosa dr. Flittner, hivatalos foglalkozásaitól üres idejében botanizálni szeretőn, e czéllal nyáron át bekalandozta a regényes hegyek és völgyek minden zugát. Egy ilyen utjában, egy juhászbotár ka-lauzolás mellett, 1821-ben a prasivai kopáron máskálván, vezetője azon forráshoz vitte szomjúságát oltani, mely ma már annyianak ad üdülést.

Flittner ugyanis a víz sajátos íze arra ösztönözte, hogy azt bővebb vizsgálat alá vegye, s tartalmát felismerve, sietett találmányáról úgy a táj birtokosának a kir. kincstárnak uradalmi felügyelőjé, mint a pesti orvosi kart és budai helytartótanácsot is értesíteni.

Emellett a forrás multját is tanulmánya tárgyává tette a főorvos, s a levéltárak aktái közt egy ódon írásra akadt, mely szerint Illésházy István, e vidéknek 1587—1609 földes ura, a luzsnai lakosokat bizonyos szabadalmak fejében arra kötelezte, hogy likavai várába, mindennap szállítsanak bizonyos mennyiségű „medokist” (így nevezék az ottani lakosok a savanyuvizet) Koritniczáról.

Ez időtől fogva több mint két századon keresztül semmi nyoma a forrás használatának, s bizonyosan csak szorultságból itta azt ember állat egész a Flittner újabbkori fölfedezéséig, a midőn az ő ösztönzésére, a hradeki és likavai kincstári uradalmak Kolinázi nevű prefektusa, a forrás közelében, fából egy fürdőházat és vendéglőt építtetett, de még 1825-ben az orvoson kívül alig volt két három vendég.

Később a nevezett uradalmi tiszt a maga számára is emelt a fürdőnél egy lakházat, s rongált egészségét helyre is állította, de annál kevesebbet gondolt a közönséggel, úgy hogy csak a legújabb időben sikerült Koch Venczell kerületi

pénzügyigazgató fölterjesztéseinek oda emelni e fürdőt, hogy ma már hazánk e nemű gyógyintézetek közt méltán helyet foghat. Mert a helyiséget tekintve 1862-ben már 534 állandó vendégnek tudott szállást adni (1857-ben még 198, 1858-ban 145, 1859-ben 200, 1860-ban 234, 1861-ben 240 vendége volt) hatására nézve pedig a küssingivel állítják egy sorba, melynek Rákóczy forrásától üdült fel legközelebb a császárné, Erzsébet Ö Fel-sége.

Koritniczának több forrása van:

1. A Zsófia-forrás, a szabad ég alatt, egy 5—6 ölnyi átmérőjű korlát közepén buzogja a nagy mennyiségű erős vizet, melyből a mellette levő fürdőt ellátják.

2-ik. Egy szép egyenes arnyas fasor végén, nyolczszögű magas kupozat alatt pezseg a Ferencz József forrás, melyet a körüli fűtő löccsákon ilye szoktak a betegek izogatni; ize igen kellemes, használják borral vegyítve is.

3-ik. Az Albert-forrás, egy csinos pavillon alatt buzog, hol eső időben sétálva szokták adagaikat meginni a vendégek.

4-ik. A vasléggel gazdagon ellátott Ilka-forrás. A források vize frissen merítve átlátszó tiszta, szintelen, csipős savanyu, egy kissé sós. Hőmérsékletén nyáron egyaránt + 8. Czukorral erősen habzik; borban egy kissé megbarnul.

A víz használata egy idő óta igen terjed. 1857-ben 10,000, — 1858-ban 15,000, — 1859-ben 20,000, — 1860-ban 25,000, — 1861-ben 30,000, — 1862-ben 35,000 palackkal küldetett szét az országba. Nagyobb raktárai vannak: Pesten, Pozsonyban, Puchón, Rózsahegyen, Szegeden, Szolnokon, Liptó-Szent-Miklóson, Komáromban, Vácson stb. s bizonyosan még nagyobb elterjedésnek örvendene e víz, ha 1) nem törékeny üvegekbe, hanem mint az ilyen erős vizeket szokták, kőkörsőkbe töltenének, 2) jobban és czélszerűbben du-

A lap szerkesztője, bár Podmaniczky Lajos vezénylete mellett, Kodolányi Antal. Előfizetési ár, a lap megindulásától — e hó közepétől — kezdve f. év végeig 2 ft. 70 kr. — félvéve 2 ft. 50 kr.

„Lelenczház“ cím alatt) egy közérdekű munkát írt Vasvári Kovács Ferencz, s azt előfizetés útján szándékozta kiadni. A mű, mely nálunk első e tárgyban, elején a lelenczház elméleti előkészületeit, azután gyakorlati kivitelét, annak belső szerkesztését fejtegeti, s később pedig, midőn a benne növekedő gyermekek neveléséről szól, általános érdekű is válik s a nevelés barátainak különösen ajánlható. Följegyzendő azon körülmény is, hogy a tiszta haszonnak kétharmada az építendő pesti lelenczházra van szentelve. A 10 ivre terjedő munka jul. 8-án és aug. 20-án két füzetben jelenik meg, s előfizetési ára, 1 ft. Demjén és Sebes pesti könyvtárosokhoz a pesti takarékpénztár épületébe mielőbb beküldendő.

„Névmagyarítások.“ Felsőbb engedély folytán Zwilk János huszti vendéglős és János nevű nagykorú fia „Ékesi“-re, — Vavrus Károly kocsári uradalmi kasznár „Várhegyi“-re, — Smerha János pesti magánzó „Mérhai“-ra, — Sprach Constantia pesti lakos pedig „Szarvassi“-ra változtatták vezetékneveiket.

„Pályadíjak színművekre.“ A nemzeti színház ügyeit vezető bizottmány, első pályadíj 50, második pályadíj pedig 30 darab aranyat tűz ki, egy vagy két felvonásos eredeti kisebb vigjátékokra, több felvonásos vigjátékokat nem zárván ki, melyek egész estét betöltenek. — Továbbá a jelen vagy a régebb magyar életből veendő eredeti népszínműre első díj 80, második díj 40 arany tüzetik ki. — A darabok bírálására öt tagból álló bizottmány lesz kinevezve, s a darabok előadása után a díjakat az aránylag legjobb műveknek okvetlen ki fogják adni. Ezenkívül a pályanyertes művek szerzői a rendes népszínmű részeket és színdarabokat is kapják. Erre a népszínművek szerzői, ha darabok előadásra méltónak ítélik, pályadíjnyerés nélkül is számolhatnak. A pályaművek, idegen kézzel írva, beküvé, lapozva, a szerző nevét rejtő jellegű levél kíséretében f. év október 1-ső napjáig Benkó Kálmán nemzeti színházi könyvtárnokhoz küldendők. E pályázatnak sikert ohajtunk, bár az akadémiai nagyobb díjak után ítélve, nem remélünk.

„Stéger szerződésének nem sikerült.“ mert föltételei oly tulzók voltak, hogy azokat teljesíteni legjobb akarattal sem lehet. Kért ugyanis évenként 12,000 forint, két havi szabadságot, két jutalomjátékot általános bérletszűnettel, minden előadásra 4 zártszéklet és 10 bementi jegyet stb. Summa summarum : mind maga vinné el azon jövedelmet, a mit behozna, sőt még annál sokkal többet is.

„A nemzeti színház arcképcsarnokából a harmadik kép“ is megjelent, s Egressy Gábor ábrázolja, arcképe körül a következő szerepek jelmezábráival : Hamlet, Lear király, Coriolán, Gritti, Péter csár, a Bankár, Krum Eliás, és Brankovics György. — A két első képen a jelmezábrák alatt az illető szerepek neve nem volt följegyezve, ezen azonban már mindegyik ábra alatt olvasható. E módosítást a gyengébbek kedvéért helyesljük.

„Halálhíradás.“ Nemzeti színházunk egyik újabb tagja, Barrach József, volt tenorista, jun. 16-án éjjel, 32 éves korában jobb létre költözött. Hamvait e hó 18-án takarították el.

„Sorshuzás.“ A hg. Eszterházy-féle sorsjegyek jun. 15-én Bécsben történt huzása alkalmával a következő számok lőnek a főnyertesek : 174,166 szám nyer 40,000 forint; 96,859 sz. 8000 forint; 46,071 és 166,143 sz. ny. 1000 forint; 7422 és 33,624 sz. 500 forint; 113,396, 116,156, 123,334 és 174,403 sz. nyernek 400 forint; (Bővebben a P. U.-ban.)

Nemzeti színház.

Péntek, jun. 12. „Tevédések vigjátéka.“ Shakespeare-től. 3 felvonásban.

Szombat, jun. 13. „Lalla Roukh.“ Regényes opera 2 felv. Zenéjét szerze Dávid Felician. A czimszerepet ezuttal K. Voggenhuber Vilma énekelte; a többi szereposztás a régi maradt.

Vasárnap, jun. 14. „A tündér ujjak.“ Színmű 5 felv. Irta Scribe és Legouvé. Ezután F.-Munkácsi Flóra és Prielle Kornélia jeles játékát koszorúkkal s szünni nem akaró s újra megújuló tapsviharral jutalmazta a közönség. Örülünk, valahányszor a hazai színpadon önéonkból kifejtett művészetet ily fokon, s a közönség által így méltányolva látjuk.

Hétfő, jun. 15. „XI. Lajos.“ Tragédia 5 felv. Irta Delavigne Kázmér.

Kedd, jun. 16. „Országgyűlési szállás.“ Vigjáték 4 felv. Irta Vahot Imre.

Szerda, jun. 17. „A felbuzosodás.“ Színmű 2 felv. Ezt megelőzte „Robin orvos.“ vigj. 1 felv.

Csütörtök, jun. 18. A bécsi operaház egyik tagjának, Dalffy Lőrincznek föllépteül „A Hugenották“ Opera 4 felv. Zenéjét szerz. Meyerbeer.

Budai népszínház.

Junius 12. „Szökött katona.“ Népszínmű 3 felv. Irta Szigligeti.

Junius 13. „A dajka“ és „Férj az ajtó előtt“ 1 felvonásos operettek Offenbachtól. Harmath Emma hosszas betegsége után a „Dajka“-ban ma lépett fel először. Hosszantartó volt a taps, melylyel kedvenozót a közönség üdvözölte, s a koszoruk nemcsak a vizontalálkozás örömeit, hanem azon elismerést is fejezték ki, mely Harmath Emmát ez egyik legsikerültebb szerepében megilleti. Örömmel jegyezzük meg föl, hogy betegsége által mitsem veszített azon eleven játékból és erőteljes csengő hangból, mely a népszínház színmű énekesnői sorában számára az első helyet biztosítja.

Junius 14. „A dajka“ és „Choufleuri ur otthon lesz.“ 1 felvonásos operettek Offenbachtól.

Junius 15. „Egy éji kaland“ vigj. 1 felvonásban. Fordította Kvassay. Ezt követte „A molnárok találkozása a lábtón“ nématétek 1 felv.

Junius 16. „A nyomorultak.“ Dráma két részben, elő és utójátékkal. Hugo Viktor hasonczimű regénye után írta Hugo Károly.

Junius 17. „Don Juan paródiája“ 3 felv.

Junius 18. Az építkezési adóságok fedezésére : „Alarczos menet“ operette 1 felv. „Orestes és Pilades“ vigj. 1 felv. s „A dajka“ operette 1 felvonásban.

Nyílt tér. *)

— (Kérem Pádli Gyula urhoz.) Többen a pozsonyi kir. jogakademia hallgatói közül, még mult évi márt. hóban előfizettünk, Telesi Ede gr. ur ivén, az ön által hirdettet „Adatok a jogász életéből“ című műre, melynek szintén még m. évi július hó folytán kellett volna megjelenni.

Később öntől nem függő akadályok közbejötté miatt, előfizetőit november hónapig türelemre kérte.

Miután azonban nevezett munkája még ez ideig sem jutott el kezeinkhez, felkérjük önt, sziveskedjék előfizetőit értesíteni a felől, vajjon elhárítottak-e már azon, a mű megjelenését gátló akadályok, vagy ellenkező esetben, — miután előfizetéseinket főleg a czégül használt czél érdekében tevők — minket, pénzeinknek a pesti jogász segélyző-egylet részére történt átadásáról biztosítani. — Pozsony, junius 16-án. Többek nevében Rovács Albin.

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget a szerk.

Szerkesztői mondanivaló.

6642. Pohorella. Sz. Pál urnak. A legnagyobb sziveséggel teljesítettük volna a megbízást már régen, ha annak tárgya annyira körülön kívül nem esnék. Mi, földalom, annyira el vagyunk foglalva saját szerkesztői ügyeinkkel, hogy előfizetőink számára „megbízások tartát“ nem állhatunk. Mindazáltal várjuk az alkalmat, hogy a magyar irodalom oly régi hívének és nekünk kedves szemédes barátunknak kívánóságát teljesíthessük. Ha rövid idő alatt nem tehetjük, jelentést fogunk róla tenni.

6643. A Tisza-Szamoshat. Nem lehetünk barátai az oly önkéntes szászarmatásoknak, melyek ismét nagyon divatba kezdenek jóni helyeinek magyarázóinál. Ilyenek e czikkben : Ugoryna = ugorj na! Namény = na menj! Vitka = vidd ki! Matolos = ma toltis! Tunyog = tul nyögj! Mérk = mérij ki! Vallaj = vállalj stb. Az effélek tréfának megjárják, de komolyan írni a tetejébe, hogy „történelmi ismertetés“ — az nem szabad.

6644. Darány. M. I. Röviden csak annyit, hogy a ritka megtiszteltetésnek nagyon megörvendettünk. Eljen a komaság! Eljen a keresztú! — Más uton többet.

6645. H.-M.-Vasarhely. K. Márton. Bizony kedves polgártárs, ha a fejünk tetejére állunk, sem értjük mi azt a „Viszont Ertesítést.“ Azért nem is felelhetünk rá.

6646. Miskolcz. A. I. A gyűjtő-díja — a mint régóta gyakorlatban van — minden tizedik példány.

6647. D.-Egyháza. V. I. Köszönettel vettük. A képet használhatni reméljük. A régebbi cikket elküldtük. A kérdésre ugyanazon az uton válaszoltunk.

6648. Hozsanyó. S. M. A küldemények megérkeztek s nemokára következni fognak. A mulkorinak az a baja, hogy a milyen megragadó s gyönyörű az eleje, ép oly laudak második fele. Nem lehetne azon segíteni?

6649. Buda. Chenteborough. Igaza van önnek. Elmondtuk az illető rajzolónak.

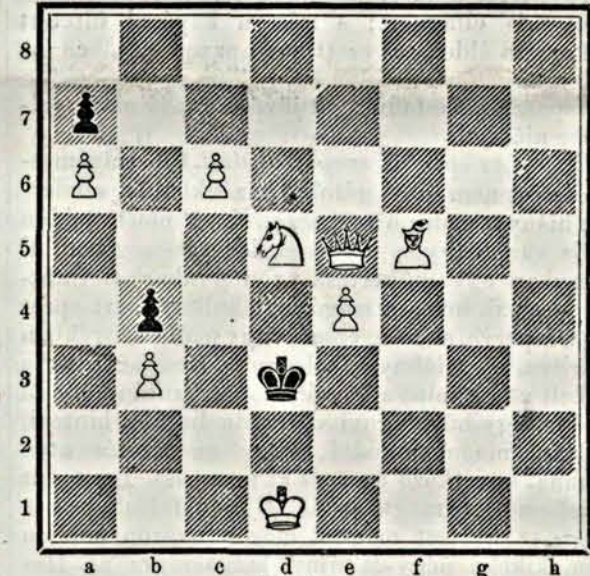
6650. B.-Füred. Sz. F. Az ígért közleményeknek hasznát vehetjük.

6651. H.-M.-Vasarhely. B. L. A jó kívánatokat szépen köszönjük, s jobb idöket kívánunk mindnyájunknak mind közösen.

6652. A Ganges partjára. D. T. A nagybecsü küldemény megérkezett — köszönet a szives megemlékezésért! A muzeum, tudunkra még eddig nem kapta a neki szánt ládat. A levél egyéb pontjai nagyon megörvendettek. Amaz ideig bizonyosan meg fog szünni minden akadály s mi már is örvendünk a vizontalálkozás. Ölelő karok fogják itt várni a haza visszatérő fiait.

SAKKJÁTÉK.

182. sz. feladv. — Dósa Gáborról (Pesten). Sötét.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 177-dik számú feladvány megfejtése. (Sperber F.-tól Debreczenben.)

Világos. Sötét. 1. H f 5 - g 7. K e 5 - e 4 2. F g 4 - c 8. K e 4 - e 5 3. F c 8 - b 7. K e 5 - e 4 4. K c 6 - d 6 ±

Helyesen fejtették meg. Veszprémben : Fülöp József. — Kis-Kürtösön : Csemiczky Károly. — Kun-Sz. Miklóson : Bankos Károly. — Sárospatakon : Roth Kálmán. — Felső-Penczen : Endrődy Géza. — Tályán : H. Nagy Lajos. — Bajmokon : Weisz Fülöp. — Pesten : Cselkó György.

TARTALOM.

Feleki-Munkácsy Flóra (arckép). — Az öreg akácza. Komáromi P. Kálmán. — Zerin vára (folyt.). Csúthy Zs. — Arév-komáromi földrendésekről (folyt. és vége). Szinnay J. — Felső-zeplénmegyei tótok (képpel). — Vasuti hid a Tiszán Tokaj mellett (képpel). — Korintozca. — Bécsi levél. — Egyveleg. — Tárház : Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyletek. — Balcsétek, a mai csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Nyílt tér. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felölös szerkesztő Pakh Albert. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

Előfizetési föltételek 1863-ik évre :

Table with subscription rates for 'Vasárnapi Ujság' and 'Csopán Politikai Ujdonságok'. Columns include 'Egész évre (január-december)', 'Fél évre (január-junius)', and 'Csopán Politikai Ujdonságok' with rates in florins (ft.).

Régi magyarok régi arcképei.

VII. Csáky László.

Ki ne ismerné ama magyar példabeszédet : „Nem Csáky szalmája“? Ezen példabeszéd — Budai Ézsaiás szerint (Polgári Lexicon I. D. b. 493. lap.) Csáky Lászlóról kelt, kinek képét itt bemutatjuk.

A Csáky-család hírneves család; a vegyesházbeli királyok alatt Máté nádor, Ugrin tárnokmester, Miklós erdélyi vajda, György székelyek főispánja, Ferencz Ulászló alatt bihari főispán, Miklós 1500-ban csanádi püspök volt.

Zsigmond királynak egy levele, mely 1422-ben Debreczenben Csáky Miklós és György részére kelt, érinti, hogy e család már Sz. István király idejében virágzó és nagybirtokú család volt. Thuróczy szerint Szabolcs vezér vére van ereiben.

Régiségárunkból örömmel vonjuk elő e család tagját, Lászlót, ki Csáky István (e keresztneven VII-dik) és Wesselényi Anna gyermeke volt. Nincs megírva, mikor született, de miután bátyja, István, 1603-ban jött világra, és apja 1605-ben halt el, igen valószínű, hogy ő 1604-ben köszöntött be az életbe.

1615-ben Szádvár és Sárostra nézve, melyeket atyja Rudolf császártól kapott, és anyja elidegeníteni szándékozott, ellenmondott, illetőleg még ekkor „sui juris“ nem levén, gyámja s gondnoka lépett fel nevében. Ekkor fordult meg neve először.

Lászlónak könnyű volt hírnevét megalapítani, mert már atyja István, családja nevét nagy fényre emelte; róla szól az 1600. okt. 25-ki törvény (Art. 4), mely Erdély megmentőjének nevezte. Másrésztől azonban fivére István, a bibornok, ki csupán Brandenburgi Kata erdélyi fejedelemlő körüli udvarlásban tölté idejét, a család hitelet és pénztárát veszélyeztetete.

László magtalan levén, birtokaiban jobbagyai felett gyakorolta az apaságot; lágyan

fogta őket, teljesítette kívánataikat, a mi-ben csak lehetett. Így történt, hogy azok nagy része jóságával visszaélt. Léva várához tartozó faluiban való szérűiről annyi polyvát és szalmát vihettek, a mennyit akartak. Midőn később Léva az Eszterháziak alá került, szintén folytatták a jobbágyok ez eljárását, mignem a gazdatisztek érthető

ő telepitette meg Pápán a pálos szerzeteseket. Különben a vallási surlódásokat nem szerette. — Midőn a nevezett évben a magyarok a spanyol származású Mária királynő koronázásában, minden vallási viszály nélkül, az alsóbb rend a felsőbb renddel meg egyezett, a február 14-i ünnepélyen, mint főnemes, szintén résztvett, és azután közreműködött, hogy a kedélyek, melyek a protestáns ügyben felizgatva voltak, továbbra is csendességben tartassanak.

Azon 1646-i oklevélen, melylyel Ferdinánd Fyricz Mihályt megnevesíti, Csáky Lászlót, mint kir. udv. ajtonállót találjuk alájegyezve. E minőségben járt el 1647. jun. 16-án, midőn IV. Ferdinánd koronázásán Pozsonyban, Sz. Márton egyházában 100-fényes testőrel jelent meg, és egy hónapra eá többekkel arany-sarkantus vitézzé títetett. Ekkor tájban már a római szent birodalmi lovag czímet is viselte s királyi tanácsos és kamarás lett.

1647 július 17-én a pozsonyi országgyűlésen hozott 155 czikkely megerősítésére is meg volt hiva; épen így 1649 jun. 3-án.

Csáky László azon sok czímet s rangot, melyet viselt, nem érdemlően nyerte; bátor, előretörő jóltevő ember és hazafi volt.

Hogy szép törvénytudományi ismeretekkel bírt, kitűnik abból, hogy az 1649. aprilis hóban tartott pozsonyi országgyűlésen Magyarország birálságválasztatott. A királyi felső személyében ítélte el a főlebb hozott ügyeket, közbirája volt a hétszemélyes táblának, országgyűlésen a második hely illette s a nádor távollétében elnökösödött.

1651-ben a Sz. Jánosrend szerzetesei részére kiadott adománylevélen is előfordul neve, országbírói czímmel alájegyezve. Nem csak az országban, hanem annak határain

CSÁKY LÁSZLÓ.

módon magyarázták meg, hogy „nem Csáky szalmája ez!“ — Innen ered a mai napig is fennmaradt közmondás.

László már fiatal korában Léva, Tata, Pápa örökös kapitánya volt, Lévanak különösen örökös ura. Hogy római kath. hiten volt, azon tetteből is látjuk, hogy 1638-ban

HETI NAP T Á R.

Table with columns for 'Hó-és hetinap', 'Katholikus és Protestáns naptár', 'Görög-orosz naptár', 'Izraeliták naptára', and 'Hold'. It lists dates for June (Junius) and July (Thamuz) with corresponding days of the week and moon phases.